

"Släpp ostraftade frihetsberövade från förvaren under pandemin"

Dödstalen på grund av Covid-19 stiger och många länder upplever nu en andra våg av pandemin. Bland dem som drabbas särskilt hårt, i Sverige och i andra länder, är personer som inte fått sina skyddsskäl erkända och frihetsberövats i väntan på utvisning. Pandemin har tydligt visat hur regeringar prioriterar gränsövervakning framför människors hälsa.

I Sverige fortsätter myndigheterna att frihetsberöva asylsökande personer som meddelats beslut om utvisning, trots att många länder har stängt sina gränser och trots att detta äventyrar deras rättigheter och hälsa.

Under våren 2020 när Covid-19 sprids som mest, skickade *Flyktinggruppernas Riksråd, FARR*, ut en enkät till förvarstagna på fem av Migrationsverkets sex förvar. I enkäten ställdes frågor om hygien- och rengöringsrutiner, hälso- och sjukvård samt tillgång till information om Covid-19. [Svaren analyserades](#) i samarbete mellan undertecknande forskare och frivilliga i FARR.

I Migrationsverkets officiella riktlinjer för förvarsverksamheten anges att förvaren ska drivas på ett *"ändamålsenligt sätt"* och att *"de kvarhållna behandlas på ett värdigt, humant sätt"*. Dessutom ska *"säkerheten för både personal och internerade personer säkerställas"*. Enkätundersökningens resultat synliggör dock betydande brister i Migrationsverkets efterlevnad av rekommendationer för att förhindra smittspridning. De 58 enkätsvaren motsvarade 22 procent av det totala antalet personer i förvar under perioden för undersökningen. I sina svar berättade förvarstagna om trängsel, stora svårigheter att upprätthålla avstånd till

andra samt om brister i rengörings- och hygienrutiner. De hade fått otillräcklig information om viruset och rekommenderades att *"tvätta händerna och hålla fysiskt avstånd till andra"*, rekommendationer som är mycket svåra att följa i en låst miljö. En respondent förklarade situationen på följande sätt: *"jag vet inte om jag kommer leva här. För varje dag blir folk blir smittade och jag är rädd"*.

Respondenterna bekräftade också att fler placeras i förvar utan hälsokontroller av utbildad personal. Närmare 60 % av respondenterna uppgav att de känt sig sjuka eller uppvisat symtom på Covid-19. Av dem som uppgav att de känt sig sjuka hade knappt 14 % angett att de hade fått tid hos en sjuksköterska. Flera respondenter upplevde att deras hälsoproblem inte togs på allvar, och att de inte vågade berätta för personalen när de kände sig sjuka av rädsla för att flyttas till en avdelning i förvaret med personer som smittats av Covid-19 och *"bli ännu mer sjuka"*.

Efter enkätundersökningen genomförde Justitieombudsmannen, JO en föranmäld OPCAT-inspektion på förvaret i Märsta. JO:s inspektionsprotokoll visar stor samstämmighet med vår analys av enkätsvaren.

Pandemin synliggör systematiska problem och skadeverkningar som förvarsverksamheten orsakar. Det är väl belagt inom forskning att förvar har en negativ inverkan på de frihetsberövades hälsa. Även i Sverige, där förvarsverksamheten håller högre materiell standard än på många andra håll i världen, rapporteras regelbundna kränkningar av förvarstagna personers värdighet och rättigheter. Samtidigt har förvarstagande visat sig vara ett kostsamt och ineffektivt verktyg för att verkställa utvisningar.

I april meddelade gränspolisen i Sverige att 200 personer släppts från förvaren eftersom deras utvisning inte kunde verkställas inom en överskådlig framtid. Liksom i andra

situationer där det finns praktiska hinder för utvisning försätts personer som släpps ur förvar i limbo. De kan för tillfället inte utvisas, men kan inte heller legalisera sin vistelse. Samtidigt är de utestängda från formella skyddssystem, inklusive boende och nödhjälp. Migrationsverket har en rättslig möjlighet att bevilja dessa individer uppehållstillstånd när det finns praktiska hinder för att verkställa utvisningsbeslut. Denna möjlighet har så vitt vi vet inte använts under Covid-19.

På grund av pandemin har andra länder ställt in utvisningar, funnit alternativ till frihetsberövande så som anmälningsplikt, och utökat möjligheterna för papperslösa att få tillgång till hälso- och sjukvård. I mars uppmanade *Europarådets kommissionär för mänskliga rättigheter* alla medlemsstater att så långt som möjligt släppa asylsökande ur förvar, eftersom frihetsberövande inte längre är ändamålsenligt när av- och utvisningar inte kan genomföras under en överskådlig framtid. Kommissionären uppmanade även staterna att se till att dessa personer säkras tillgång till bostad och adekvat hälso- och sjukvård. Flera europeiska länder, inklusive Belgien, Portugal och Spanien, har delvis eller helt följt dessa rekommendationer.

Vi efterfrågar nu en offentlig och politisk debatt om behandlingen av frihetsberövade migranter. Sverige bör släppa ostraffade frihetsberövade från förvaren och tillförsäkra dem ekonomiskt stöd så länge pandemin råder för att förhindra att deras rättigheter och hälsa äventyras. Samtidigt bör utvisningar till länder där smittspridningen är utom kontroll ställas in.

Sofia Häyhtiö, vice ordförande, Flyktinggruppernas Riksråd, FARR

Annika Lindberg, forskare i migrationsstudier, Köpenhamns universitet

Anna Lundberg, professor i Velfärdsrätt, Linköpings universitet

*Elisabet Rundqvist, styrelseledamot, Flyktinggruppernas
Riksråd, FARR*

Rapport om frihetsberövade människor i coronakrisen